

Daugava
Latvijas politiskajā un ekonomiskajā
ģeogrāfijā
Dr.hist. Gints Apals

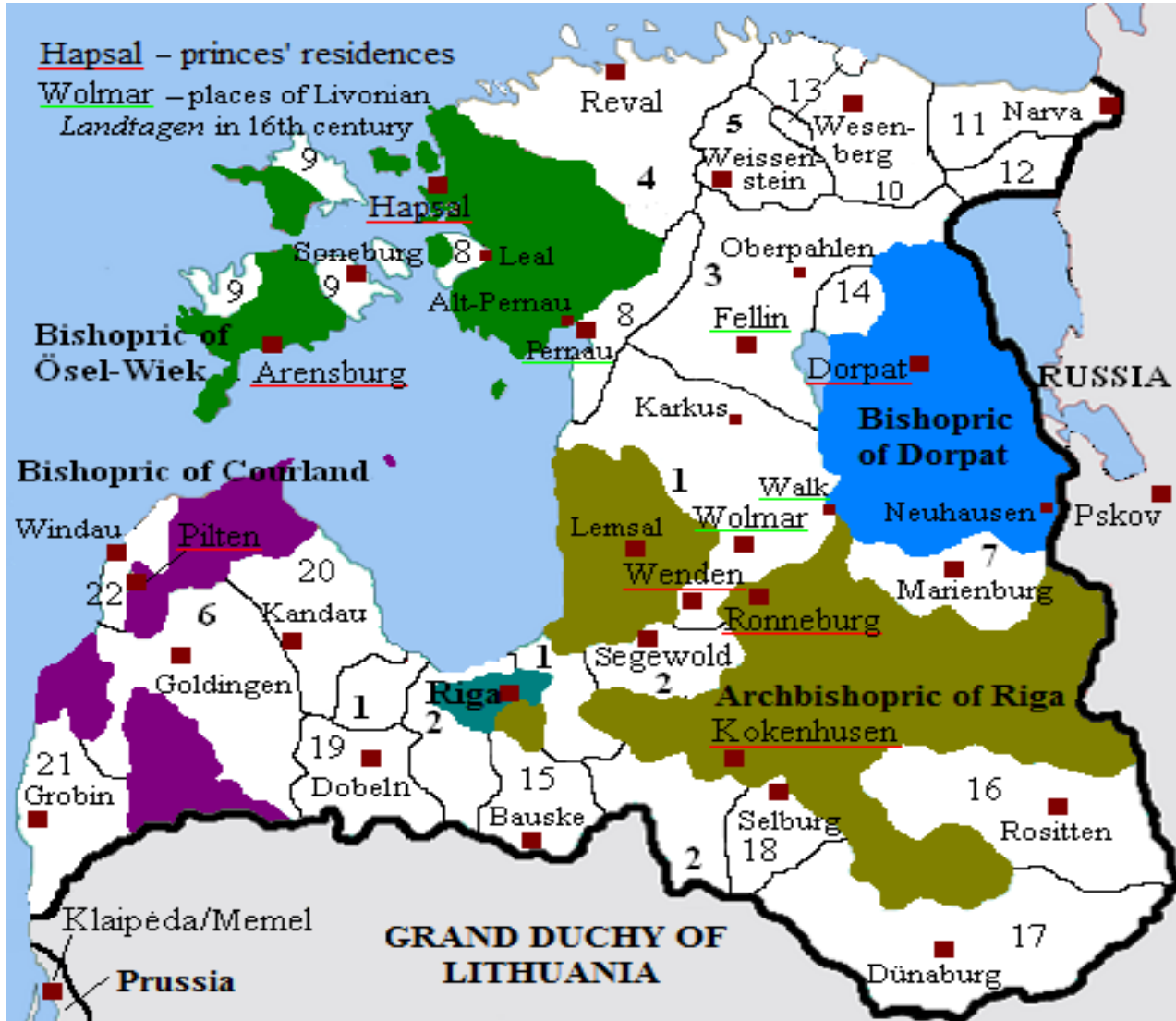
lekcija
Pļaviņas
2018.g. 18.oktobris

Latvija un Senlatvija

- Latvija – jauns jēdziens (1862.g. – «Pēterburgas Avīzes»)
- Pirms tam – Lātava vai Latva (1857.g. – «Mājas Viesis»)
- «Senlatvija» nekad nav pastāvējusi. Dažādu cilšu valstiskie veidojumi, nepārtraukti konflikti ar kaimiņiem.
- **Daugavas ceļš** – vikingi (margināla klātbūtne) un Polocka (Austrumu kristietības spiešanās uz rietumiem, vasaļattiecības).

- Zemes ģeogrāfiskās (dabiskās) robežas:
  - ✓ Rietumos – jūra, Austrumos – Veļikajas upe, tās pietekas un purvi,
  - ✓ Pa vidu Daugava kā dalījuma līnija un ūdensceļš
- Zemes etniskās robežas (nav dabisku šķēršļu):
  - ✓ Ziemeļos- igauņi;
  - ✓ Dienvidos – lietuvieši (augštaiši / žemaiši)

Livonija

- 13.gs. senlatviešu ciltīm ir 3 alternatīvas. Kur tās ved?
  - ✓ Livonija – uz latviešu tautu vai Baltijas politisko nāciju?
  - ✓ Polocka / Pleskava / Novgoroda – uz Karēliju vai Baltkrieviju?
  - ✓ Lietuva – uz Rečpospolitu (apvienoto Polijas – Lietuvas valsti)
- Latvijas vēsture satur visu 3 elementu pēdas. Dominē Livonija. Tā rada latviešu zemi un valodu. Labākais, kas varēja notikt.
- Livonija sākas no **Daugavas** grīvas un veidojas ap **Daugavu**
- Livonijas sabrukums – 16.gadsimts:
  - ✓ Reformācija un Eiropas politiskās struktūras maiņa;
  - ✓ Maskavijas, Polijas / Lietuvas un Zviedrijas ekspansija
- Livonijas mantojums – Baltija (latviešu, igauņu, vācbaltu zeme)
- Eiropeskā (un luteriskā) kultūra, sabiedrība, saimniecība
- Baltijas autonomija Krievijas impērijā (Kurzemes – Polijā).

Dalīta Latvija / Livonija

Dalījuma līnijas. Ģeogrāfiskās – **Daugava** un Aiviekste. Militāri politiskās (Kurzeme / Vidzeme un Vidzeme / Inflantija).

- Kurzemes un Zemgales hercogiste (autonoma zem Polijas kroņa, tuva Prūsijai, līdzīgi procesi) - Viduseiropa
- Poļu Vidzeme – ja būtu turpinājusies, sanāktu Lietuva (labākais) vai Baltkrievija - Austrumeiropa
- Inflantija (Latgale) – tas pats, Latgales sociālekonomiskie un politiskie procesi stipri līdzīgi Lietuvai un Baltkrievijai
- Zviedru Vidzeme – ja pastāvētu vēl 100 gadus, sanāktu Somijas modelis – Ziemeļeiropa

Nīderlandes un Flandrijas paliekošais dalījums 3 valstīs (Fancija, Beļģija, Niderlande) – piemērs, kas varēja notikt ar latviešu zemi.

Baltijas jūras reģions 17. gs. vidū

19.gadsimts – modernizācija un emancipācija

Latviešu zeme Krievijas impērijas teritorijā 1795 – 1918. Līdz 1795 **Daugava** ir valsts robeža (Krievija – Polija/Lietuva)

- Nacionālu valstu veidošanās – Eiropas mēroga process
- Modernas sabiedrības un valstiskuma veidošanās
- Hernhūtieši – sekta, lokāla parādība tikai Vidzemē
- Jaunlatvieši. Pilnvērtīga Eiropas tauta ar savu zemi. Latvija.
  - ✓ RLB 1882.g. priekšlikumi administratīvi apvienot Kurzemi un Vidzemes guberņas latviešu daļu.
- Vācbaltu mērķi – autonoma Baltija (3 guberņas), bez Latgales.
- Rusifikācija un integrācija Krievijā – Eirāzijas vektors.
  - ✓ Daugavas ūdensceļš zaudē nozīmi.
  - ✓ Jauna infrastruktūra – dzelzceļi – Rietumi / Austrumi.

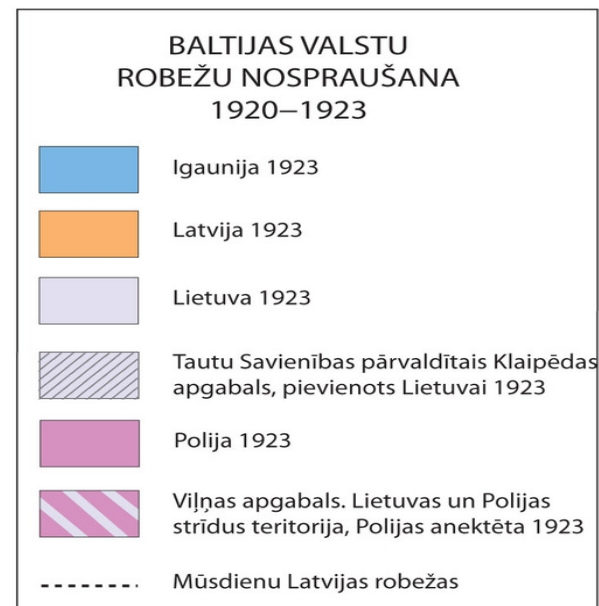

Latvijas dzelzceļa shēma

20.gadsimta sākums. Autonomija. Latvija vai Livonija?

- Jaunā Strāva un 1905.gada idejas – neiet tālāk par jaunlatviešiem, evolūciju aizvieto ar revolūciju
- M.Valtera doma – Lauzties ārā no Krievijas – nav atbalsta
- Latgales Pirmais un Otrais kongress. 1917.g. Latgali administratīvi pievieno Vidzemei.
- Brestļitovskas miers 1918.g. – lūzuma punkts. Vairs nav iespējama brīva Latvija brīvā Krievijā.
- Vācbaltu alternatīvas Latvijas valstij:
  - ✓ Atsevišķa Kurzemes hercogiste – **Daugava** kā robeža;
  - ✓ Apvienotā Baltijas hercogiste – atjaunota Livonija, ietverot Kurzemi, Vidzemi, Igauniju un Latgali.

Latvijas valsts modeļi

- Tautu pašnoteikšanās = etniskās robežas.
- LPNP un TP valsts – K.Ulmaņa Pagaidu valdība – nav vēlēta.
- LSPR – P.Stučkas valdība – proletariāta diktatūra, kas ved uz neizbēgamu integrāciju PSRS
- A.Niedras valdība – kompromiss ar vācbaltiem?
  - ✓ Izņēmums – Bermonta administrācija (atjaunota Krievijas impērija);
  - ✓ Izņēmums – Latvijas un Lietuvas apvienotā valsts (Raiņa sapnis).
- Satversmes Sapulce – tautas demokrātiskās pašnoteikšanās brīdis, Satversme un parlamentārs sistēma 1922.-1934.
- Alternatīvas parlamentārismam (bet ne Satversmei)
  - ✓ Ulmaņa prezidenta valsts, Satversme spēkā daļēji – 1934.-1940.g.
- Ārējā dimensija – Rietumeiropa, Viduseiropa vai Eirāzija?
  - ✓ Parlamentārisms (Rietumeiropa), vadonība (Viduseiropa) vai komunisms (Eirāzija)?

Otrais Pasaules karš un okupācija – autonomija vai valsts?

- LPSR – simboliska autonomija
  - ✓ Okupētā Kirhenšteina Latvija 1940 – 1941
  - ✓ Berklava Latvija – centieni paturēt autonomiju
  - ✓ Pelšes un Vosa Latvija – totāla integrācija Krievijā (Daugava vairs nav ūdensceļš, bet enerģijas avots, HES sistēma ruinē simbolisko kultūrtelpu)
- Nacistu okupācija. Latvijas ģenerālapgabals Ostlandes ģenerālkomisariātā (jēzieni Baltenland, **Dūnaland** un Peipusland). Plašāka autonomija nekā Vosa periodā?
- LCP dokumenti - Baltijas konfederācija kā risinājums Baltijas valstu eksistenciālajiem izaicinājumiem
- Trimda un disidenti – arī parādās ideja par Baltijas federāciju.

Neatkarības atjaunošana un Eiropas integrācija

- Atjaunota valsts 1991 – 2004
  - ✓ Integrācija ekonomiskos blokos (NVS, Baltija, EBTA, ES)
  - ✓ Vecā Krievijas impērijas un PSRS infrastruktūra atražo ekonomiskos sakarus rietumu – austrumu virzienā.
- ES dalībvalsts 2004 –
  - ✓ Dalīta suverenitāte
  - ✓ Subsidiaritāte
  - ✓ Strukturālie fondi
  - ✓ Reģionālisms un pārrobežu sadarbība
  - ✓ Plānošanas reģioni – jauna ekonomiskā ģeogrāfija
  - ✓ Lēna pāreja uz ekonomisko sadarbību ziemeļu – dienvidu virzienā

Citāda Latvija?

- Unitāra valsts vai federācija (Latgales statuss)?
- Politiskā un ekonomiskā fragmentācija:
  - ✓ Nevienmērīga reģionu attīstība;
  - ✓ Lielā Rīga kā pašpietiekams veidojums – Hanza???
  - ✓ Stratēģiskie ceļi – Via Baltica, Rail Baltica, Rīgas osta?
  - ✓ Autoceļi savieno Latvijas novadus ar Lietuvu / Igauniju;
  - ✓ Kurzeme, Daugavpils, Sēlija – virzība uz Lietuvas telpu?
  - ✓ Valka / Valga vai Valmiera / Tartu – Dienvidigaunijas virziens, Livonijas ekonomiskā atdzimšana?
- Centrālo asi Rietumi / Austrumi nomaina Ziemeļu / Dienvidu virziens.
- **Daugava** - jauns simbolisms un praktiska nozīme?

Via Baltica un Rail Baltica

